

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Чаговець Алли Іванівни на дисертацію Лі Хан «Формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальності обраної теми дисертаційного дослідження

Актуальність обраної аспіранткою Лі Хан теми дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю подальшого вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва, посилення її педагогічної орієнтації, що невід'ємно пов'язано із особистісно-професійним й творчим зростанням студентів ЗВО мистецького профілю, посиленням педагогічної спрямованості їх особистості, розвитком професійної мотиваційно-аксіологічної сфери та виробленням ґрунтовної професійно-педагогічної позиції майбутніх вчителів образотворчих дисциплін. На це вказується у сучасних документах доктринального значення, широко обґрунтовується у науково-педагогічних дослідженнях, засвідчується вимогами практики організації художньо-педагогічної освіти.

Разом із тим, успішне вирішення зазначеної проблеми стикається із низкою суперечностей, виявлених дисертантом, а саме протиріччями між: реально існуючими достатньо високими суспільними вимогами до творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва та недостатнім рівнем її сформованості в студентів ЗВО педагогічного профілю; зростаючою потребою майбутніх учителів образотворчого мистецтва у формуванні творчої педагогічної позиції та малоефективною педагогічною організацією цього процесу в закладах вищої освіти; необхідністю визначення науково обґрунтованих теоретико-методичних основ формування творчої педагогічної позиції майбутнього вчителя образотворчого мистецтва в процесі його професійно-педагогічної підготовки під час навчання у ЗВО та

їх недостатньою розробленістю в теорії та методиці художньо-педагогічної освіти.

Отже, констатуємо, що виконане Лі Хан дисертаційне дослідження присвячене актуальній проблемі вищої художньо-педагогічної освіти і тому є своєчасним і перспективним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх новизна

Достатній рівень обґрунтованості й достовірності висунутих наукових положень, сформульованих висновків дисертаційної роботи і запропонованих рекомендацій забезпечується теоретико-методологічною фундаментальністю вихідних позицій дослідження та системним аналізом його матеріалів, узгодженістю теоретичних положень й прикладних проєкцій роботи; ретельно продуманим понятійним полем дослідження; адекватним вибором наукового інструментарію, який охоплює комплекс теоретичних, емпіричних, статистичних методів; багатою джерельною базою, що налічує 285 найменувань, з яких 12 іноземною (не російською) мовою, викладених на 31 сторінці. Усе це створює продуктивні передумови для здійснення дисертантом наукової рефлексії проблеми дослідження, глибокого аналізу його об'єкту і предмету та забезпечення коректності висвітлення отриманих результатів.

Зміст дисертації та її завершеність

Вибудована дисертантом стратегія наукового пошуку є цілком переконливою та логічно відображена у науковому апараті роботи. Матеріали виконаного дослідження логічно структуровані відповідно до сучасних вимог до дисертацій та включають теоретичний, методичний та експериментальний вектори.

У першому розділі дисертації переконливо обґрунтовується значення формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва як сучасного пріоритету розвитку освіти та шкільної практики, що потребує переорієнтації підготовки вчительських кадрів з вузько предметної

орієнтації на широкий особистісний контекст професійної кваліфікації – її духовно-творчі, морально-аксіологічні, комунікативні засади. При цьому влучно підкреслюється, що функціональна своєрідність професійної діяльності вчителів мистецьких дисциплін має полягати в гармонійному поєднанні її творчих аспектів як художньої, так і педагогічної складових, які у своїй роботі стикаються із широкою варіативністю програм, методик навчання, особливістю викладання образотворчих предметів у різних типах освітніх установ, і це вимагає від них свідомого професійного вибору, неможливого без сформованої творчої педагогічної позиції.

На основі здійсненої систематизації науково-теоретичних джерел у роботі показано, що творча педагогічна позиція особистості вчителя-вихователя є достатньо складним особистісним утворенням, формування якого вимагає інтеграції зусиль викладачів різних предметних галузей, зокрема відповідної організації вивчення студентами-художниками педагогічних дисциплін.

Сутність творчої педагогічної позиції учителя-вихователя розуміється у дослідженні як фундаментальна науково-педагогічна категорія, що являє собою складну інтегративну професійну характеристику його особистості, яка детермінує високопродуктивну педагогічну працю та забезпечує успішне перетворення вчителем-вихователем явищ педагогічної дійсності, особистісно-професійну самореалізацію у різних видах творчої професійно-педагогічної діяльності. Творча ж педагогічна позиція майбутнього вчителя образотворчого мистецтва визначена у дослідженні складним інтегративним динамічним особистісно-професійним новоутворенням майбутнього вчителя образотворчого мистецтва аксіологічного характеру, що зумовлює успішність професіоналізації його особистості, сприяє набуттю актуальних художньо-педагогічних компетенцій, забезпечує ефективність навчально-творчої діяльності студента та відображає його сформовану систему творчих ставлень до художньо-педагогічних явищ, до учнів, до себе та інших

суб'єктів педагогічного процесу в єдності ціннісно-мотиваційних, змістово-когнітивних, творчо-операційних, особистісно-рефлексивних аспектів.

Відповідно до такого трактування досліджуваного феномену визначено його структурну організацію, до складу якої обґрунтовано включено ціннісно-мотиваційний, змістовно-когнітивний, творчо-операційний, особистісно-рефлексивний компоненти, кожен з яких відображає особливі грані творчої педагогічної позиції студентів художньо-педагогічного профілю, детально розкриті у тексті 2 підрозділу.

Важливим науково-методичним результатом дослідження, представленим у 2 розділі роботи, слід вважати розроблені дисертантом методичні основи формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва, спроектовані як систему науково-педагогічного забезпечення означеного процесу, що побудована на обраних науково-педагогічних підходах, визначених педагогічних принципах і виокремлених педагогічних умовах, та зrealізовано як практико-орієнтовану організаційно-методичну модель, вдало унаочнену на с. 126.

Методологічним підґрунтям моделі виступили особистісно-діяльнісний, аксіологічний, компетентнісний, креативний науково-педагогічні підходи, кожний з яких, як переконливо показано автором, має власні специфічні евристичні можливості у розв'язанні проблеми дослідження. Їх реалізація правомірно базується на обраних педагогічних принципах рефлексивності; гуманізації; систематичності та послідовності; свідомості, активності, самодіяльності; індивідуалізації. До того ж у роботі вдало визначено комплекс педагогічних умов формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва (вироблення ціннісно-смиислового ставлення до творчої педагогічної позиції як чинника здійснення ефективної професійної діяльності; створення творчого освітнього середовища; стимулювання творчої активності та ініціативності

шляхом залучення до різних видів навчально-творчої діяльності; активізація рефлексії та саморефлексії власної творчої педагогічної позиції).

Нам імпонує, що організаційно-методична модель формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва представлена як багатокomпонентна, цілісна та динамічна структура, що складається з цільового, методологічного, змістово-процесуального та оцінно-результативного блоків. Поряд із цільовим, методологічним особливий інтерес викликає змістово-процесуальний блок означеної моделі, до якого віднесено етапи формування творчої педагогічної позиції майбутнього вчителя образотворчого мистецтва (мотиваційно-орієнтаційний, когнітивно-змістовий, креативно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний) та технології, форми та методи педагогічної підготовки експериментального характеру. «Методичну родзинку» роботи складають розроблені дисертантом експериментальні форми, методи й технології опанування студентами навчальним курсом з педагогічної творчості - методи проєктів, портфоліо, фасилітованої дискусії, «дерева рішень», ажурної пилки, методу розв'язання педагогічних задач та ситуацій, мозкового штурму, кейс-методу, методу ситуативного моделювання; рольових, ділових та творчих ігор, а також активні групові методи та прийоми сторітеллінгу, імітаційно-ігрового моделювання, педагогічного кінозалу та ін., проведення позааудиторної роботи у формі педагогічного клубу «Моя творча педагогічна позиція».

Не менш цікавим та інформативним вбачаємо і матеріал з експериментального розділу роботи, у якому представлено розроблений згідно оцінно-результативного блоку моделі критеріально-рівневий апарат визначення стану сформуваності творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва, а також висвітлено результати проведених на його основі констатувального та формувального експериментів.

Згідно визначеної компонентної структури творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва було встановлено й науково

обґрунтовано критерії та показники оцінки її сформованості - ціннісно-мотиваційний, змістовно-когнітивний, творчо-операційний особистісно-рефлексивний з відповідними покомпонентними показниками та їх рівнями - креативним (високим), оптимальним (достатнім), адаптивним (середнім), репродуктивним (недостатнім).

Констатувальний етап ДЕР показав загалом недостатньо високі рівневі характеристики сформованості творчої педагогічної позиції студентів-художників, тоді як експериментальна перевірка ефективності розроблених методичних основ формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі професійно-педагогічної підготовки засвідчила позитивну динаміку вищезгаданих емпіричних показників та довела ефективність здійснених експериментальних впливів, що обґрунтовано підтверджено методами математичної статистики.

Отже, аналіз змісту дисертаційного дослідження Лі Хан засвідчує його завершеність, досягнення висунутої мети та успішне вирішення поставлених завдань, у результаті чого отримано результати, що відзначаються науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю, а саме: *уперше* здійснено науковому рефлексію проблеми творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва; розроблено оригінальні методичні основи формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі професійної підготовки та експериментально перевірено їх ефективність; визначено структурний склад творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва в єдності ціннісно-мотиваційного, змістово-когнітивного, творчо-операційного та особистісно-рефлексивного компонентів; запропоновано систему критеріїв оцінки та їх показники й встановлено рівні сформованості досліджуваного феномена у студентів ЗВО. А також *уточнено* сутність поняття «творча педагогічна позиція майбутнього вчителя образотворчого мистецтва»; *удосконалено* педагогічне забезпечення формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого

мистецтва у процесі професійної підготовки та методи, форми і прийоми її формування; *подальшого розвитку* набули положення щодо шляхів вдосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва у ЗВО, засобів комплексної діагностики сформованості досліджуваної інтегральної характеристики майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

*Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації та наукових публікаціях,
зарахованих за темою дисертації*

Основні наукові положення дисертації, сформульовані висновки та запропоновані рекомендації, як і матеріали кожного з розділів рукопису, достатньо повно відображені у 12 публікаціях автора, цілком обґрунтовано зарахованих за темою дисертації. Це – 11 одноосібних публікацій та 1 – у співавторстві з конкретним особистісним внеском дисертанта. Серед них – 1 стаття у періодичному науковому виданні держави ЄС (Чехія), 4 статті у провідних фахових виданнях України, 7 праць апробаційного характеру, у тому числі у зарубіжному науковому виданні. Вони широко апробовані на 5 Міжнародних та 2 Всеукраїнських конференціях; вдало унаочнені у 10 таблицях та 13 рисунках, 2 з яких є авторськими розробками; додатково проілюстровані у різноаспектних додатках. Означені наукові положення, висновки та рекомендації, наведені у публікаціях пошукувача та викладені у рукописі дисертації, демонструють дотримання академічної доброчесності їх автора.

Таким чином, здійснений аналіз дисертації дає підстави вважати, що виконане Лі Хан дослідження є завершеною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують важливе для педагогічної науки і практики завдання формування творчої педагогічної позиції майбутнього учителя образотворчого мистецтва. Отримані ж автором дослідження результати безперечно характеризуються науковою новизною, теоретичним значенням та практичною цінністю.

Зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів дослідження, вважаємо за доцільне висловити зауваження та побажання:

1. Досліджуючи проблему формування творчої педагогічної позиції майбутнього учителя образотворчого мистецтва в теорії і практиці художньо-педагогічної освіти, дисертанту доцільно було б більш системно й концептуалізовано висвітлити зарубіжний досвід, зокрема більше уваги приділити розвідкам китайських науковців, дотичних до теми дисертації.

2. У підрозділі 1.2. дисертації детально розкривається зміст та структурна організація дефініції творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва. На нашу думку, варто було б теоретично насичений вербалізований текст вказаного підрозділу доповнити унаочненням у вигляді аналітичної схеми або таблиці.

3. Систему розроблених дисертантом експериментальних впливів на формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва можливо було збагатити за рахунок цілеспрямованої підготовки до цього викладацьких кадрів, проведення з ними відповідних науково-методичних заходів і форм роботи, що сприяло б підвищенню такого виду їх професійної готовності та позитивно впливало б на формування цієї важливої професійної властивості.

4. Імперативним фактором та організаційною основою дослідно-експериментальної роботи з формування творчої педагогічної позиції студентів образотворчих спеціальностей у дисертації було обрано навчальний курс з педагогічної творчості. Зважаючи на те, що об'єктом дослідження визначено процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва у ЗВО, бажано було б поширити експериментальну роботу і на інші педагогічні дисципліни, використати їх освітньо-розвивальний потенціал для посилення впливу на формування творчої педагогічної позиції студентів.

З аналізу тексту дисертації вбачається дотримання здобувачкою вимог академічної доброчесності в повному обсязі.

Загальний висновок

Вважаємо, що дисертація на тему «Формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва» є самостійним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, яке успішно вирішує важливе для освітньої галузі науково-практичне завдання та відповідає встановленим вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, а її автор – Лі Хан – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Алла ЧАГОВЕЦЬ

Підпис	<i>А. Чаговець</i>
Засвідчую	<i>Алла Чаговець</i>
Начальник відділу кадрів	
« 15 »	05 2021 рік